

Rapportering 2023

Tiltaksutvikling innen Program for folkehelsearbeid i kommunene
Vestfold på laget

Rapportering til
Helsedirektoratet fra
Vestfold fylkeskommune

Foto: Helle Borchgrevink

Innhold

1. Innledning	2
2. Mål og måloppnåelse	2
2.1. Vurdering av måloppnåelse	2
3. Organisering av arbeidet.....	4
3.1. Samarbeidsråd for folkehelse	4
3.2. Samarbeid med forsknings- og kompetansemiljø	5
4. Tiltaksutvikling i kommunene	6
4.1. Færder kommune	8
4.2. Tønsberg kommune	8
4.2.1 SMART	8
4.2.2 #FUN	9
4.2.3 Sivilsamfunn, frivillighetspolitikk for sosial inkludering	9
4.3. Larvik kommune	9
4.4. Sandefjord kommune	10
4.5. Horten kommune	10
4.6. Holmestrand	11
4.6.1 Sammen om opplevelser for barn og unge	11
4.6.2 KRUTT (Krafttak for barn og unges trygghet og trivsel i Sande).....	11
4.7. Interkommunalt prosjekt: Frivillighet, samskaping og sosial inkludering	12
5. Fylkeskommunes arbeid i 2023	13
5.1. Utfordringer	13
6. Erfaringer og læringspunkter fra programarbeidet i perioden 2017-2023).....	14
6.1. Tydelig faglig fokus, rom for lokal tilpasning og bygging av innovasjonskapasitet	14
6.2. Erfaringer og læring fra felles utviklingsarbeid mellom aktørene	15
6.2.1 Nettverk som erfarings- og læringsarena	15
6.2.2 Læring og endringskompetanse	15
6.2.3 Fasiliterings og samskapingskompetanse	15
6.3. Evaluering av fylkeskommunen som tilrettelegger for samskaping og sosial innovasjon.	15
7. Økonomi	16

1. Innledning

Vestfold fylkeskommune har siden 2017 vært en del av den nasjonale satsingen Program for folkehelsearbeid i kommunene og fikk tildelt tilskuddsmidler fra Helsedirektoratet for perioden 2017-2022. Med utgangspunkt i prosjektplanen *Vestfold på laget* søkte alle vestfoldkommunene seg, i løpet av 2017 og 2018, med i programarbeidet. Hele tilskuddssummen kr 31,25 millioner ble, etter vedtak i Fylkestinget i Vestfold, tildelt lokale prosjekter i kommunene. Ved innføring av regionsreformen, og etablering av Vestfold og Telemark fylkeskommune i 2020, ble arbeidet i henholdsvis Vestfold og Telemark videreført etter opprinnelige prosjektplaner og tildeling av midler.

For kommunene har innsatsen i 2023 i hovedsak handlet om prosjektavslutning, implementering og evaluering. Sluttrapportering og evalueringsrapporter for kommunene Færder, Holmestrand, Sandefjord og Tønsberg har tidligere blitt sendt Helsedirektoratet. Sluttrapportering og evalueringsrapporter for Horten og Larvik blir sendt Helsedirektoratet i løpet av august 2024 og med dette vil første fase av programarbeidet være sluttført.

Fylkeskommunen har i 2023 hatt særlig oppmerksomhet på å støtte kommunene i evalueringsarbeidet. I tillegg har Vestfold fylkeskommune gjennom 2023 hatt en pågående dialog med kommunene om innretning av ny søknad til Helsedirektoratet om tilskuddsmidler for perioden 2023-2026. Det ligger derfor godt til rette for oppstart av ny programperiode i 2024.

Denne rapporten svarer på årlig rapporteringskravet fra Helsedirektoratet. Kapittel 2 redegjør for mål og måloppnåelse generelt. I kapittel 3 omtales organisering av arbeidet og involvering av regionale samarbeidsaktører. Kapittel 4 inneholder beskrivelse av tiltaksutvikling, måloppnåelse og evaluering i den enkelte kommune. Kapittel 5 omhandler fylkeskommunens arbeid i 2023. Kapittel 6 inneholder en oppsummering av erfarings- og læringspunkter gjennom første programperiode (2017-2022/23). Kapittel 7 inneholder en kort redegjørelse for økonomi. Økonomirapporteringen er vedlagt som eget dokument.

2. Mål og måloppnåelse

For å nå målene med Program for folkehelsearbeid har fylkeskommunen og kommunene forpliktet seg til å delta i et felles systematisk utviklingsarbeid. Programarbeidet er innrettet etter målstrukturen som er fastlagt av Samarbeidsrådet for folkehelse i Vestfold, jfr. søknaden og prosjektplanen *Vestfold på laget* sendt Helsedirektoratet 28. april 2017.

2.1. Vurdering av måloppnåelse

Hovedmål: I Vestfold har vi oppvekstmiljøer der alle barn og unge blomstrer, opplever livskvalitet og mestrer sine liv.

Hovedmålsettingen er visjonær, og uttrykker samtidig en faglig tilnærming til tiltaksutviklingen i programmet. Faglig tilnærming bygger på forståelsen av at god helse og livskvalitet skapes i dagliglivet og i alle miljøer der menneskene lever livene sine. Oppmerksomheten i programmet

rettes derfor mot hvordan styrker og ressurser hos den enkelte, grupper, samfunn og organisasjoner kan bidra til gode og helsefremmende oppvekstmiljø for alle.

Målsettingen får konkret innhold i tiltak som kommuner og fylkeskommune iverksetter. Vurdering av måloppnåelse er basert på rapporteringer, tilbakemeldinger og refleksjoner og er i stor grad de samme som det ble rapportert om i 2023.

Delmål 1: Tiltaksutvikling: I tiltaksutvikling benyttes arbeidsmåter og metoder som bygger positive relasjoner og anerkjennende støttede miljøer.

Programarbeidet i *Vestfold på laget* har vært kjennetegnet av et kontinuerlig søkelys på ressurser og muligheter. Det har blitt lagt vekt på samarbeid og samskaping, erfaringsdeling, anerkjennelse av ulik kompetanse og innhenting av ny kunnskap. Kommuner rapporterer om nye samarbeidsstrukturer og positive resultater av disse. Det vurderes at det har blitt arbeidet godt og grundig på dette målområdet.

Det felles interkommunale frivillighetsprosjektet har bygget alt sitt arbeid på styrkebasert kunnskaps- og verdigrunnlag og har gitt deltakerne i nettverket opplæring i styrkebasert teori og praktiske metoder.

Delmål 2: Medvirkning: Alle barn og unge i Vestfold opplever at deres stemme blir hørt i alle beslutningsprosesser som gjelder dem.

Medvirkning og samskaping har vært et kontinuerlig fokus i hele programperioden. Prosjektlederne har fått mye erfaring med å lede medvirkningsarbeid og samskapende prosesser både med eksterne og interne samarbeidsaktører. I en rekke kommuner er det etablert medvirkningsarenaer og møteplasser der barn og unge får gitt sine innspill og delta på likeverdige måter.

Med etableringen av Vestfold og Telemark ungdomsråd har fylkeskommunens eget medvirkningsarbeid blitt styrket. Dette har også bidratt til at kompetanse og kapasitet på medvirkning har fått økt fokus både i fylkeskommune og kommuner. Det har også vært en klar fordel for programmet at fylkeskommunen samtidig med programarbeidet har annet pågående arbeid for å styrke ungdommens stemmer, og at kravet om medvirkning kommer fra flere hold. Dette har fått synergieffekt på måloppnåelse i programarbeidet.

Delmål 3: Evaluering og praksisnær forskning: Varige strukturer for evaluering og praksisnær forskning innen folkehelsearbeid er etablert og drevet av kommunenes behov og i samarbeidsfeltet mellom kommuner, fylkeskommune, berørte statlige organisasjoner, høgskole/universitet/forskning og frivillighet.

Fylkeskommunen har etablert et samarbeid med universitetet i Sørøst-Norge (USN) og Kompetansesenter for rus, region Sør (KORUS). Samarbeidet har i all hovedsak handlet om evaluering. Samarbeidet er nytt, erfares som svært nyttig og har munnet ut i flere samarbeidsprosjekt, se punkt 3.2.

Metoden Lærende rapportering er en metode for egevaluering, som alle kommunene har fått opplæring i og anbefalt å benytte ved den årlige rapporteringen.

Vurderingen av måloppnåelse på dette punktet er at kommunene gjennom programarbeidet har fått økt sin kompetanse på evaluering. Evaluering oppleves fortsatt utfordrende for mange kommuner.

Delmål 4: Oversiktsarbeid og planlegging: Ny kvalitativ og kvantitativ kunnskap og indikatorer om barn og unges psykiske helse og livskvalitet, årsaksforhold og effekt av tiltak er utviklet til bruk i kommunenes oversiktsarbeid etter folkehelseloven.

I Vestfold og Telemark er de ordinære ungdataundersøkelsene godt etablert, og funn brukes aktivt til utvikling av tiltak. Flere av kommunene tok ved gjennomføring i 2021 inn egne spørsmål, som direkte er relevant for tiltakene i programarbeidet.

Ungdata pluss er et nytt samarbeid mellom Vestfold og Telemark fylkeskommune, USN, NOVA ved OsloMet og KORUS, der det blir kartlagt hvordan barn og unge i Vestfold og Telemark bruker fritiden sin, og hvilken betydning dette har for deres livskvalitet og helse, samt for overganger knyttet til utdanning og arbeid og etablering som voksen. Betydningen av kjønn, funksjonsnedsettelse, oppvekststed og sosioøkonomiske bakgrunn blir også belyst. Ungdata pluss er longitudinell. Det betyr at de samme deltakerne skal følges over tid. Det er foreløpig planlagt fire nye datainnsamlinger med 3-4 års mellomrom. Den første datainnsamlingen ble gjennomført våren 2023. Da ble alle elever på 5.–7. trinn i Vestfold og Telemark, og deres foresatte, invitert til å delta. Over 6000 barn deltok. Datamaterialet vil danne grunnlag for vitenskapelige artikler og forskningsrapporter rettet mot beslutningstakere lokalt og regionalt. Studien vil bidra med kunnskap om hvilke forhold i barndommen, ungdomstiden og i overgangen til voksenlivet som vil være spesielt viktig å adressere i utforming av lokale, regionale og nasjonale tiltak og folkehelsepolitikk. Dette gjelder både generelt og for barn og unge i sårbare situasjoner spesielt (<https://www.oslomet.no/forskning/forskningsprosjekter/ungdata-pluss>). Ungdata pluss vil kunne bidra til en økt forståelsen av funn fra ordinære ungdataundersøkelsene.

Delmål 4 er også tett knyttet til det kontinuerlige utviklingsarbeidet som fylkeskommunen gjør i forbindelse med oversiktsarbeid etter folkehelseloven sammen med relevante fagmiljøer og kommuner.

3. Organisering av arbeidet

Samarbeidsråd for folkehelse har vært et viktig forankringsorgan for Program for folkehelsearbeid. I dette kapitlet beskrives samarbeidsorganets sammensetning, mandat og aktivitet i 2023. Deretter omtales samarbeid mellom fylkeskommunen og forsknings- og kompetansemiljø.

3.1. Samarbeidsråd for folkehelse

Etter sammenslåing av Vestfold og Telemark fylkeskommune i 2020 ble det etablert et nytt felles samarbeidsråd for Vestfold og Telemark. Samarbeidsrådet hadde følgende mandat:

- Samarbeidsrådet skal være et rådgivende organ for regionale planer og strategier innen opplæring og folkehelse.
- Samarbeidsrådet skal være et rådgivende organ for oversiktsarbeidet knyttet til folkehelse i regionen.

- Samarbeidsrådet skal bidra til å sikre samhandling rundt pågående og nye folkehelsesatsinger i fylket og holde seg orientert om disse.
- Samarbeidsrådet fremmer innstilling til Fylkestinget om tildeling av midler til programarbeidet.

Det har ikke vært endring i sammensetning av organisasjoner representert i samarbeidsorganet i 2023. Samarbeidsrådet i Vestfold og Telemark har bestått av:

- Fylkeskommunen politisk v/leder for Hovedutvalg for kultur, folkehelse, tannhelse og idrett
- Fylkeskommunen administrativ v/direktør for opplæring og folkehelse
- NAV v/ avdelingsdirektør arbeid og helse
- Kommunene v/ representanter fra KS rådmannsutvalg
- KS v/rådgiver, regionalt
- Statsforvalter v/ fylkeslegen
- KORUS-Sør v/ leder
- Universitetet i Sørøst-Norge v/ Instituttleder helse og sosialvitenskap
- Helse Sør-Øst v/samhandlingssjef
- Representant fra frivilligheten v/a-LARM (landsdekkende bruker- og pårørendeorganisasjon innen rusfeltet)
- Fra sekretariatet deltar seksjonsleder for folkehelse og livsmestring, samt relevant rådgivere mht. sakslisten

Det har i 2023 vært gjennomført to møter. Junimøtet handlet blant annet om tildeling av midler til folkehelseprogrammet i Telemark og om ny søknad for perioden 2023-2026 for folkehelseprogrammet i Vestfold.

Septembermøtet handlet i hovedsak om erfaringer og organisering av samarbeidsrådet i Vestfold og Telemark i perioden 2020-2023. Sammensetning og mandat for samarbeidsrådet ble drøftet, men det ble ikke gitt en entydig anbefaling videre. Fylkeskommunene vil ta med innspill i etablering av nye samarbeidsråd i henholdsvis Vestfold og Telemark fylkeskommune fra 2024.

3.2. Samarbeid med forsknings- og kompetansemiljø

Samarbeid med forsknings- og kompetansemiljø har i 2023 i hovedsak handlet om evaluering av lokalt folkehelsearbeid og spesielt evaluering av tiltak utviklet i programarbeidet. Samarbeidet har resultert i følgende initiativ:

- Evalueringsløftet. Vestfold og Telemark fylkeskommunene, KORUS og USN har samarbeidet om et skreddersydd program for å støtte kommunenes egnevaluering av

folkehelseprosjekter. Evalueringsløftet ble igangsatt høsten 2022 og tilbudt alle kommuner i fylket uavhengig av om de deltar i Program for folkehelsearbeid eller ikke.

- Læringsnettverk. Kommunene, som skulle slutføre prosjekter i programmet fikk også tilbud om å delta i et læringsnettverk for egenevaluering. Hensikten med læringsnettverket var å gi støtte til evalueringsarbeidet. Læringsnettverket bestod av fem digitale samlinger i 2022/23 med varighet på 2 timer hver gang. USN var faglig ansvarlig for innholdet på samlingene og USN og KORUS ga veiledning til deltakende kommuner.
- Mal for egenevalueringsrapport Vestfold og Telemark fylkeskommune tok i 2022 initiativ til et samarbeid med KORUS og Samarbeid Sør om å utvikle *Mal for egenevalueringsrapport*. Malen er tatt godt imot av kommunene, som uttrykker at den er til hjelp i deres arbeid med egenevaluering. Kommunene har i stor grad tatt malen i bruk.

Den enkelte kommune selv har i ulik grad etablert kontakt med forskningsmiljøer. Noen få kommuner har samarbeidet med eksterne fagmiljøer om evaluering. Andre har sendt søknader om midler til forskningsprosjekter i tilknytning til programarbeidet, men disse søknadene har ikke ført fram

4. Tiltaksutvikling i kommunene

Søknaden *Vestfold på laget* beskriver tre faglige innganger på programarbeidet i Vestfold. Kommunene ble i 2017 og 2018 invitert til å velge en eller flere av disse faglige innganger til tiltaksutviklingen.

A. Selvfølelse og livsmestring i sentrum

B. Geografisk områdetilnærming

C. Sivilsamfunn, frivillighetspolitikk for sosial inkludering

Tabellen under viser hvordan kommunene har innrettet sitt programarbeid innen de tre innsatsområdene.

Kommune/prosjektnavn	Varighet	Selvfølelse og livsmestring i sentrum	Geografisk områdetilnærming	Sivilsamfunn, frivillighetspolitikk for sosial inkludering
Larvik*: Jeg er meg (nytt navn i 2019)	2018-2024	x		
Sandefjord: TenkHelse (nytt navn i 2019)	2018-2023	x		x

Tønsberg 1.Selvfølelse og livsmestring 2.Sivilsamfunn, frivillighetspolitikk for sosial inkludering 3.SMART folkehelsearbeid **	2017-2023	x		x
Færder: Mitt Færder***	2017-2022	x		x
Horten: 1.SPILL for helsa 2.Fritid og frivillighet	2018-2023	x		x
Holmestrand/Sande: 1.Sammen om opplevelser for barn og unge 2. KRUTT****(Krafttak for barn og unges trivsel og trygghet i Sande)	2018-2022	x	x	x
Prosjekt Frivillighet, samskaping og sosial inkludering (interkommunalt prosjekt)	2020-2022			x

*Larvik og Horten utvide prosjektperioden med ett år til 2024 på grunn av koronaforsinkelser

**SMART folkehelsearbeid, Tønsberg (tidligere Re) utvider sin programperiode ut 2022. Dette er hensiktsmessig grunnet kommunesammenslåing og samordning av de ulike prosjektene i Tønsberg

***Mitt Færder. Tre delprosjekter, som er innlemmet under felles prosjektnavn

****KRUTT Kombinerer alle tre innsatsområdene

Det gis nå er kort beskrivelse av tiltakene, måloppnåelse og evaluering. Beskrivelsen bygger på sluttrapportering, som tidligere er sendt Helsedirektoratet.

4.1. Færder kommune

Mitt Færder. Prosjektet startet med tre delprosjekt under tittelen Mitt Færder. Prosjektene har underveis blitt innlemmet i hverandre.

Mitt Færder har bestått av tre delprosjekter, som alle har satt medvirkning på dagsorden. Det er utviklet metoder og verktøy for å hente inn innbyggerstemmer slik at kunnskapen fra barn, unge og voksne kommer med i utviklingen av tjenestene og kommunen som helhet. Det er særlig arbeidet med målområde 1 og målområde 2

Målgruppene, som i hovedsak er barn, unge, voksne og ansatte, har gjennom deltakelse og evaluering vært med å forme både gjennomføring og utvikling av tiltaket. Involverte har deltatt i planlegging av samlinger, gjennomføring, evaluering og justeringer av tiltak. Erfaringer fra pilot for elevmedvirkning er av stor interesse.

Det er gjort en svært grundig egenevaluering. Evalueringsrapporten gir en god oversikt over bakgrunn for tiltaket, praktisk gjennomføring og resultater som er oppnådd. Det er inngående redegjort for metoder for fasilitering, medvirkning og samskaping, hva som er gjort, erfaringer, råd og tips til medvirkningsarbeid.

Evalueringen viser at prosjektet har lyktes i å bidra til å styrke en kultur der medvirkning er en holdning i møte med mennesker, og at kunnskap fra barn, unge og voksne som lever livene sine i Færder er en viktig del av grunnlaget i utviklingen av en god kommune.

4.2. Tønsberg kommune

Kommunen har hatt tre prosjekter.

4.2.1 SMART

Smart er et svært omfattende utviklings- og innovasjonsarbeid bygget på et solid kunnskapsgrunnlag for helsefremmende arbeid. Det er jobbet innenfor alle områder av fylkeskommunes målsetting, og arbeidet er en del av kommunes helhetlige folkehelsearbeid.

SMART kan forstås som en modell for medvirkning, og en måte å løfte fram alles stemmer. Dette gjøres gjennom å løfte fram den enkeltes styrker og ressurser.

Det er gjort en grundig og metodisk sterk evaluering der kvalitative og kvantitative metoder får fram ulike resultater, som i helhet gir en svært god dokumentasjon og evaluering.

Ut ifra funnene fra undersøkelsene kan det konkluderes med at SMART som styrkebasert måte å jobbe systematisk og forebyggende over tid ser ut til ha god effekt og mange positive ringvirkninger i tråd med prosjektets målsetting. Samtidig må det understrekes at det tar tid å introdusere og innarbeide nye måter å jobbe med sosiale innovasjoner i tjenestene. Det må gis handlingsrom for å tenke nytt, og det krever ikke minst en samordnet vilje, forståelse, innsats og støtte fra både politisk hold, fra ledere og alle ansatte.

4.2.2 #FUN

#FUN er et kunnskapsbasert program for livsmestring i ungdomsskolen, som har utgangspunkt i positiv psykologi og er forankret i psykologisk og pedagogisk forskning. Arbeidet er særlig rettet inn mot delmål 1 og delmål 2

Elever, ansatte og samarbeidsaktører er involvert og har fått medvirke i utviklingen av tiltaket.

Evalueringsrapporten gir en god oversikt over bakgrunn for tiltaket, beskrivelse av fagliginnhold og resultater som er oppnådd. Det ville vært nyttig om evalueringen også hadde beskrevet hvordan tiltaket rent praktisk er gjennomført i skolen og hvem som har gjennomført det.

#FUN2021 bidrar til økt søkelys på positiv psykologi som tankesett og verktøy i undervisningen i møte med elever i Tønsberg skolene, slik at elevene gis muligheten til å lære strategier til å takle vanskelige følelser, og med det få bedre kompetanse på å ta bedre valg for seg selv og egen psykisk helse.

4.2.3 Sivilsamfunn, frivillighetspolitikk for sosial inkludering

Gjennom dette prosjektet er det jobbet systematisk og målrettet med å redusere barrierer for deltakelse på fritidsarenaer. Friskus aktivitetskalender og fritidskonto har skapt løsninger og høstet erfaringer som har stor overføringsverdi ut over egen kommune. Prosjektet er rettet inn mot delmål 1 og 2. Det er etablert et internt tverrsektorielt samarbeid, og frivillige organisasjoner har hatt en sentral rolle i prosjektet.

Evalueringen gjør svært godt rede for prosjektet og for veien fram mot implementering i drift. Konkrete beskrivelser av valgte løsninger, samarbeid, utfordringer, erfaringer og resultater er av interesse ut over egen kommune.

Hovedmålgruppen har vært sårbare barn og unge som står utenfor eller i fare for å falle utenfor samfunnet og organisert aktivitet. I tillegg har også eldre mennesker, barn med nedsatt funksjonsevne, innvandrere og flykninger vært målgrupper prosjektet har rettet seg mot. Gjennom prosjektet framkommer det erfaringer og kunnskap om hvordan kommuner kan ta tilretteleggerrolle for å senke terskel for deltakelse i fritidsaktiviteter og slik utjevne sosiale forskjeller

4.3. Larvik kommune

Jeg er meg! har som mål å styrke barnets begrepsapparat, selvfølelse, egenverd og respekt for identitet, kropp og grenser. Å lære om og å respektere egen og andres kropp og grenser, er avgjørende for å bygge et godt selvbilde og for å forebygge krenkelser.

Det har blitt arbeidet grundig og systematisk med å øke kompetansen hos ansatte og foreldre knyttet til ulike dimensjoner rundt barn og unges naturlige seksuelle utvikling og om seksuelle overgrep. Dette for at de voksne skal stå tryggere i å dele av sin kunnskap med barn på helsestasjon, i barnehage og skole, samt i møter med foreldre.

I prosjektet er det utviklet en kompetanse- og framdriftsplan. Alle kommunale barnehager er nådd og i tillegg mange private. Prosjektet videreføres i drift etter prosjektslutt.

Evaluerings

Telemarksforskning har et evalueringsoppdrag for pilotprosjektet Sammen MOT. Kommunen deltar som medforskere. Evalueringene av Jeg er meg! og Sammen Mot sees i sammenheng.

Prosjektet avsluttes våren 2024. Sluttrapporteringsskjema og evalueringsrapport ettersendes.

4.4. Sandefjord kommune

Tenk Helse!

Gjennom Tenk helse i Sandefjord er det jobbet systematisk med å etablere varige strukturer for overordnet, tverrsektorielt samarbeid om folkehelseutfordringer, med særlig fokus på barn og unges livsmestring og psykisk helse. Det er i hovedsak arbeidet med målområde 1, 2 og 4.

Det er gjennomført medvirkningsprosesser med ulike aktører på ulike arenaer. Barn og unge selv er involvert. Kommunen har etablert samhandlingsrutiner internt, og dette har hatt stor betydning for det tverrsektorielle folkehelsearbeidet.

Det er gjort en svært grundig evaluering av tiltaket. Kunnskap om implementering, som kommer fram gjennom evalueringen, har stor nytteverdi og overføringsverdi både internt i kommunen og ut over egen kommune.

Gjennom Tenk helse er psykisk helse og rusmiddelforebygging innlemmet i det systematiske folkehelsearbeidet. Det inneholder blant annet forskningsbasert teori, undervisningsmetodikk og didaktikk, undervisningsressurser i ulike format og en omfattende lærerressurs. Tenk helse er en fast del av lokale læreplaner og plan for trygt og godt skolemiljø.

4.5. Horten kommune

Kommunen har hatt to prosjekter

Spill for helse

Prosjektets har benyttet spill og gaming som helsefremmende verktøy. Med etablering av Spillrommet fikk spillinteresserte barn og unge tilgang til en sosial møteplass uavhengig av økonomisk bakgrunn. I tillegg har foresatte og ansatte som jobber med barn og unge fått bedre kunnskap om spill som en meningsfylt fritidsaktivitet på linje med andre fritidsaktiviteter.

Horten kommune bruker nå Spillrommet i forebyggende aktiviteter på dagtid gjennom et betydelig samarbeid mellom forskjellige enheter innad i kommunen (skole, barne- og familieenheten, kultur etc.) og med Oppfølgingstjenesten. Prosjektet er planlagt videreført i drift.

KORUS følgeforsker prosjektet og har særlig oppmerksomhet på medvirkningsprosessen og ungdommens mulighet til reel medvirkning. Ved siden av dette gjør kommunen en egevaluering og får veiledning fra KORUS.

Prosjektet avsluttes våren 2024. Sluttrapporteringsskjema og evalueringsrapport ettersendes.

Fritid og frivillighet

Gjennom prosjektet har kommunen hatt en spesiell oppmerksomhet mot at alle barn og unge i Horten kommune skal ha mulighet til å delta på en relevant og meningsfylt fritidsaktivitet sammen med andre. Ved en samtidig satsning på tiltak og strukturer som muliggjør deltagelse,

samt på kvaliteter i miljøene som fremmer trivsel, inkludering og anerkjennelse, vil det kunne bidra til å fremme barn og unges psykiske helse, motvirke ensomhet og øke den enkeltes mestringstro.

Gjennom prosjektet er et etablert mange konkrete tiltak som etablering av BUA, Friskus og Åpen hall. Fritid blitt et prioritert tema for skolehelsetjenesten og forebyggende enhet og ved oppstartssamtaler med barn i skolen. Fritid har også blitt et fremtredende tema i kommunens arbeid og viser seg bl.a. i arbeid med nye kommunale planer. Prosjektet har ringvirkninger utover prosjektets mål og innsatsområder, som involverer flere kommunalområder og samfunnssektorer. Gjennom prosjektet har det blitt et større søkelys på barn og unge i et 24-timersperspektiv.

Det gjennomføres egenevaluering som sluttdokumentasjon.

Prosjektet avsluttes våren 2024. Sluttrapporteringskjema og evalueringsrapport ettersendes.

4.6. Holmestrand

Kommunen har hatt to prosjekter

4.6.1 Sammen om opplevelser for barn og unge

Sammen om opplevelser av barn og unge i Holmestrand er blitt utviklet som et lokalsamfunnsprosjekt med flere mindre underprosjekter. Eksempelvis etablering av ny møteplass i samarbeid med Kirkens bymisjon og frivillige, «Den største glede du kan ha, er gjøre andre glad» med søkelys på psykisk helse sammen med kommunens yngste innbyggere (barnehager) og etablering og utvikling av utstyrssentral BUA. Det er arbeidet med målområde 1 og 2.

Kommunen beskriver tverrfaglig arbeid. Elevråd og FAU ved enkelte av skolene har vært involvert og medvirket til utvikling og gjennomføring av ulike tiltak. Ungdomsrådet i kommunen vært involvert i flere av tiltakene og som referansegruppe for utviklingen av tiltak underveis. Barnehagebarn var involvert i et av tiltakene. Samarbeidet med frivillighet er styrket.

Underveis i programperioden opplyser kommunen at det er gjennomført ulike formative evalueringer. Forskningsstiftelsen FAFO vært innleid for å gjennomføre sluttevaluering av folkehelseprogrammet *KRUTT- krafttak for barn og unges trygghet og trivsel*, og folkehelseprogrammet *Sammen om opplevelser for barn og unge*. Denne rapporten evaluerer i liten grad tiltakene, men har søkelys på kontekst og de ulike aktørenes rolle i programarbeidet.

Tiltakene samlet har bidratt til et økt søkelys på forebyggende arbeid for kommunens barn og unge i forhold til viktigheten møteplasser, og psykisk helse. Det rapporteres om at organisasjonen har fått en større bevissthet rundt samskaping som tilnærming i kommunalt arbeid.

4.6.2 KRUTT (Krafttak for barn og unges trygghet og trivsel i Sande)

Målsettingen med KRUTT handlet om å skape rusfrie arenaer, møteplasser og aktiviteter for barn og ungdom, med søkelys på dem som ikke tidligere var i organisert aktivitet. Hovedtiltaket handlet om å ansette en miljøarbeider, som jobbet oppsøkende i ungdomsmiljøet. Miljøarbeideren har hatt en aktiv rolle i en rekke av tiltakene som er iverksatt.

Dette prosjektet kombinerte alle tre innsatsområder, som er beskrevet i prosjektplanen Vestfold på laget. Det er arbeidet innen målområde 1 og 2.

Elevrådene ved skolene har vært aktivt med i utvikling og gjennomføring av ulike tiltak ved de to skolene, ungdomsrådet i kommunen har også vært referansegruppe for utviklingen av tiltak underveis. I tillegg har sosiale medier vært brukt for å hente inn tiltaksutviklings ønsker underveis.

Prosjektleder har gjennomført årlige og systematiske formative egevaluering av tiltakene for å gi mulighet til å endre kurs underveis i prosjektet. Ungdommene, som har vært målgruppe for tiltakene, har deltatt i evalueringsarbeidet.

Forskningsstiftelsen FAFO vært innleid for å gjennomføre sluttevaluering av folkehelseprogrammet *KRUTT-krafttak for barn og unges trygghet og trivsel*, og folkehelseprogrammet *Sammen om opplevelser for barn og unge*. Denne rapporten evaluerer i liten grad tiltakene, men har søkelys på kontekst og de ulike aktørenes rolle i programarbeidet.

Gjennom prosjektet er det gjort mange erfaringer med hvordan kommunen kan jobbe helhetlig og systematisk med å fremme god psykisk helse og forebygge rus. Miljøarbeiders rolle som koordinator og brobygger er tydelig suksessfaktor. Ved at miljøarbeideren har jobbet på flere av ungdommenes møteplasser, som skolen og fritiden, har man sikret et godt oversiktsbilde man har kunne planlegge og jobbet utfra.

4.7. Interkommunalt prosjekt: Frivillighet, samskaping og sosial inkludering

Prosjekt Frivillighet, samskaping og sosial inkludering har vært et interkommunalt delprosjekt i perioden 2020-2022/23. Tønsberg kommune påtok seg vertskapsrollen og arbeidsgiveransvaret for en prosjektleder i prosjektet. Vestfold fylkeskommune finansierte prosjektet med egne midler etter kutt i statlig finansiering.

Dette prosjektet har hatt spesielt fokus på hvordan teorier og metoder fra styrkebasert endringsarbeid og prosessledelse kan overføres til bedre praksis i samhandlingen mellom kommune, frivillighet og sivilsamfunn. Dette har stor relevans for delmål 1.

Målgruppen er involvert gjennom fysiske og digitale prosesser i store og små grupper. De har fått muligheten til å være med på å både formulere mål, delmål og tiltak og komme med innspill til utviklingsmuligheter og ønsker for fremtiden.

Det er gjort en grundig og omfattende evaluering, som gir godt innblikk i teori og praksis. Evalueringen bidrar med kunnskap om innovasjonsarbeid i offentlig sektor og muligheter som finnes i å samarbeide på nye måter. Evalueringen viser også at prosjektet har utviklet nye løsninger på to områder; bruken av lærende nettverk og måten frivilligplaner er blitt utviklet på. Videre har prosjektet bidratt til å legge til rette for et styrket samarbeidet mellom kommunene og frivilligheten.

5. Fylkeskommunes arbeid i 2023

Vestfold og Telemark fylkeskommune har gjennom mange år tatt en aktiv rolle som leder, kompetanseutvikler, nettverksbygger og støttespiller for kommunenes folkehelsearbeid. Gjennom programperioden har fylkeskommunene og samarbeidsaktørene i programmet utviklet en rekke støttestrukturer, som gjennom første fase av programarbeidet har hatt stor betydning for resultat og måloppnåelse.

Fordi 2022 var siste tilskuddsår har innsatsen i Vestfold i 2023 i hovedsak handlet om prosjektavslutning, implementering og evaluering. Fylkeskommunens har derfor i 2023 hatt særlig oppmerksomhet på å støtte kommunene i evalueringsarbeidet. Læringsnettverk for evaluering ble derfor prioritert og er beskrevet i punkt 3.2.

Når det gjelder omtale og beskrivelse av øvrige støttestrukturer for innovasjon (fagnettverk, fasilitatorkurs, innovasjonsarena, læringsnettverk og lærende rapportering), som er utviklet gjennom perioden 2019-2022 vises det til rapporteringen for 2022.

5.1. utfordringer

År 2023 ble for fylkeskommunen preget av at Vestfold og Telemark fylkeskommune skulle splittes og Vestfold fylkeskommune skulle etableres på nytt.

Nye Vestfold fylkeskommune startet tidlig i 2023 å forberede ny søknad til Helsedirektoratet om midler for programperioden 2023-2026. Det ble imidlertid besluttet at søknaden skulle administrativt og politisk forankres i nye Vestfold fylke. Søknaden ble derfor ikke vedtatt politisk før i november 2023, og Helsedirektoratet har gitt anledning til at fylkeskommunen overfører tilskuddsmidlene for 2023 til 2024.

I prosjektsøknaden fra Vestfold, som er godkjent av Helsedirektoratet, er det valgt ett overordnet innsatsområde for perioden 2023-2026. Dette er: Demokrati, medvirkning og medborgerskap. Hovedbegrunnelsen for å velge ett innsatsområde hadde sammenheng med at tilskuddsmidlene for Vestfold i den kommende perioden er begrenset (2 millioner årlig), og det er behov for å prioritere. Innsatsområdet gir en tydelig retning, samtidig som det er åpent og gir rom for å utvikle lokale, selvstendige tiltak som skal styrke det systematiske og langsiktige folkehelsearbeidet. Innen innsatsområdet er det beskrevet to områder, som det kan utarbeides tiltak innenfor. Dette er:

- Medvirkning i offentlige medvirkningsstrukturer/offentlig sektor
- Deltakelse og medvirkning i sivilsamfunn og frivillighet

Oppstart av programarbeidet, fase 2 starter derfor opp i 2024, og søknadsfrist for kommunene var 20.01.24. Vestfold fylkeskommune vil også i neste tilskuddsperiode legge til rette for kompetanseheving, læring og erfaringsutveksling i nettverk.

6. Erfaringer og læringspunkter fra programarbeidet i perioden 2017-2023)

Hovedinnsatsen i programarbeidet i Vestfold ble avsluttet i 2022, som var siste tilskuddsår. Erfarings- og læringspunkter, som trekkes fram i dette kapittelet, er basert på tilbakemeldinger og refleksjoner i fagnettverket og de lærende nettverkene.

Dette kapittelet inneholder derfor oppsummeringer av erfarings- og læringspunkter som er hentet fra rapportering for 2022. For fullstendig beskrivelse av erfarings- og læringspunkter fra perioden 2017-2022 henvises det til rapportering for 2022.

6.1. Tydelig faglig fokus, rom for lokal tilpasning og bygging av innovasjonskapasitet

Gjennomføringen av Program for folkehelsearbeid i kommunene i Vestfold har bygget på en tydelig faglig tilnærming og tatt på alvor programmets intensjon om å fremme psykisk helse og trivsel og forebygge rus blant barn og unge. Innsatsen har være integrert i folkehelsearbeidet i kommunen og folkehelseperspektivet er utgangspunktet for utviklingen av tiltak. Dette har vært en god ramme, som det lokale arbeidet er utviklet innenfor.

En annen suksessfaktor er langsiktigheten i programmet, sammen med tidlig involvering og samskaping med aktørene og målgruppene. Slik er det bygget innovasjonskapasitet i programmet.

Regionalt bygger programarbeidet på tre tydelige elementer, beskrevet i *Vestfold på laget*.

- Et helsefremmende teori- og verdigrunnlag, som kjennetegnes av et helsebegrep som tar utgangspunkt i helsens determinanter og som vektlegger forutsetninger og ressurser for helse og trivsel i befolkningen.
- Et gjennomgående arbeid med reell medvirkning. Det er benyttet empowermentstrategier som ivaretar reell medvirkning. Det er også bygget videre på erfaringer fra styrkebaserte metoder for å skape miljøer som kjennetegnes av anerkjennelse og som bidrar til å utvikle helsefremmende lokalsamfunn.
- Den innovative dimensjonen er gitt gode vilkår ved at det bygges et utviklingsfellesskap mellom aktørene.

Innenfor tydelige nasjonale og regionale rammer har det vært godt rom for lokal tilpasning og kommunene rapporterer om høy grad av måloppnåelse. Erfaringer, læring og kunnskap framkommer i evalueringsrapporter og sluttrapporteringsskjema fra kommunene.

6.2. Erfaringer og læring fra felles utviklingsarbeid mellom aktørene

Fylkeskommunen har gjennom *Vestfold på laget* tatt et overordnet regionalt utviklingsansvar. Innhold og omfang av fellesaktiviteter i regi av fylkeskommunen er årlig prosessevaluert gjennom metoden *Lærende rapportering*. Overordnet rapporterte aktørene om at faglig fokus, felles mål, visjon og kultur for læring har hatt stor betydning for resultatoppnåelse i programarbeidet.

6.2.1 Nettverk som erfarings- og læringsarena

Nettverksmetodikken har vært et bærende element i utviklings- og innovasjonsarbeidet. Deltakerne i nettverket rapporterer om en delingskultur, som har støttet, inspirert og motivert og bygget relasjoner mellom aktørene. Denne kulturen er bygget over tid. Nettverket var særlig viktig i oppstart og under pandemien og fylkeskommunen var tidlig ute med å invitere til møter på digitale plattformer. Med kurs i digital møteledelse og læringssirkler fikk aktørene i programarbeidet anledning og muligheter til et stort kompetanseløft på digitale og etter hvert hybride møteplasser. Denne kunnskapen ble videre tatt i bruk i lokalt arbeid, og har hatt ringvirkninger ut over folkehelsearbeidet. Den store raske omstillingen og kompetansehevingen hadde årsak i fylkeskommunens samarbeid med Ped Data AS og Marianne Sempler.

6.2.2 Læring og endringskompetanse

Programarbeidet i vestfoldkommunene var godt i gang da koronapandemien brått stengte ned samfunnet. Perioden med stadige endringer var lang og skapte uforutsigbarhet. Framdriftsplaner, og arbeidsmåter måtte endres, og en del prosjekter måtte settes på vent. Samtidig ble det satt søkelys på å finne handlingsrommet og mulighetene til å fortsette arbeidet innen gitte begrensninger. Dette kunne gjøres fordi det var bygget opp støttestrukturer for utviklingsarbeid, og det var etablert en kultur for refleksjon og læring.

Læringssirkelen hadde særlig stor betydning for deltakerne i en tid med stor endring og ble benyttet som treningsarena og læringsarena for digital kompetanseheving.

6.2.3 Fasiliterings og samskapingskompetanse

Vestfold og Telemark fylkeskommune har i programarbeidet lagt stor vekt på samskaping. Både teori og erfaringer viser at det er nødvendig med fasilitatorkompetanse for å få gode prosesser og resultat. Fylkeskommune var derfor tidlig ute med å tilby kommuner og frivillige organisasjoner kurs i fasilitering av samskapingsprosesser. Da de fysiske møteplassene for samskaping forsvant i mars 2020 og møtene skulle gjennomføres digitalt, medførte dette at de trente fasilitatorer måtte sette sin kompetanse inn i en ny kontekst og oversette den til en digital sammenheng.

6.3. Evaluering av fylkeskommunen som tilrettelegger for samskaping og sosial innovasjon

Program for folkehelsearbeid i Vestfold og Telemark fylkeskommune har blitt gjennomført med en betydelig ressursinnsats fra fylkeskommunens side og fylkeskommunen har foretatt en ekstern evaluering for å trekke lærdom fra arbeidet som er nedlagt i perioden.

Østlandsforskning ved Høgskolen i Innlandet har fulgt arbeidet over nesten fire år, og har evaluert fylkeskommunes rolle som understøtter i programmet. Fokus er på fylkeskommunens rolle som tilrettelegger for samskaping og sosial innovasjon i kommunenes folkehelsearbeid.

Følgerevalueringen har hatt som mål å identifisere faktorer som påvirker samskapende sosial innovasjon og fylkeskommunens rolle som støttespillere for kommunenes folkehelsearbeid.

Evalueringen viser at kompetanseheving har spilt en sentral rolle i å fremme samskaping og sosial innovasjon i programmene. Innovasjonsprosessene ble tilrettelagt gjennom bruk av ulike verktøy og metoder, inkludert tverrfaglig samarbeid og inkludering av erfaringsbasert kunnskap. Erfaringene fra prosjektet viser viktigheten av forutsigbarhet, handlingsrom, og deling av erfaringer. Programmene har bidratt til organisasjonslæring, endret planleggingsmetoder, og oppmuntret til samarbeid og innovasjon.

Konklusjonen fra evalueringen er at programmene har hatt en positiv innvirkning på folkehelsearbeidet, spesielt gjennom samskaping og kompetanseheving. Fylkeskommunen har spilt en viktig rolle som støttespiller for kommunenes programarbeid, og deres rolle som «oversetter» har vært avgjørende for suksessen.

Evalueringen gir mulighet for at erfaringene fra programarbeidet kan overføres og oversettes i en ny organisatorisk kontekst og gi kunnskap om fylkeskommunens virkemidler i samfunnsutviklerrollen.

7. Økonomi

Vestfold fylkeskommune fikk, etter søknad for perioden 2023-2026, utbetalt midler for år 2023. Midlene er i sin helhet overført til 2024 og vil bli tildelt kommunene etter søknad.

Økonomirapportering med tilskuddsbrev, utskrift fra regnskapssystemet og revisorbekreftelse sendes i eget selvstendig dokument.

Vestfold og Telemark fylkeskommune har lagt også lagt ned stor egeninnsats i programarbeidet, og bidratt med betydelige midler blant annet gjennom møter, kurs og kompetanseheving.

Vestfold
FYLKESKOMMUNE

vestfoldfylke.no

Postadresse:

Postboks 1213 Trudvang
3105 Tønsberg

Besøksadresse:

Svend Foyns gate 9
3126 Tønsberg

Tlf. 33 34 40 00
post@vestfoldfylke.no

